

BRZMIEĆ (192) *vb impf*

brzmieć (191), **brznieć** (1) *PatKaz II*.

-eć (1) *JanNKarKoch*, -éć (1) *KochPs*.

inf brzmieć (25); -eć (1) *JanNKarKoch*, -(e)ć (24). ◇ *praes 1 sg* brzmię (20). ◇ *3 sg* brzmi (64). ◇ *3 pl* brzmia (45). ◇ *praet 3 sg m* brzmiał (3). *f* brzmiała (6). *n* brzmiało (2). ◇ *3 pl subst* brzmiały (5). ◇ *fut 3 sg f* będzie brzmiała (1). *n* brzmi(e)ć będzie (1). ◇ *3 pl m pers* będą brzmi(e)ć (1). *subst* będą brzmi(e)ć (2) *BielKron*, brzmiéc będą (1) *KochPs*, będą brzmiały (1) *BibRadz*. ◇ *imp 3 sg* niech(aj) brzmi (6). ◇ *3 pl* niechajże brzmia (1). ◇ *con 3 sg m* by brzmiał (1). *f* by brzmiała (1). *n* by brzmiało (2). ◇ *3 pl subst* by brzmiały (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Wydawać lub odbijać rozmaite dźwięki (o źródłach lub rezonatorach dźwięków); sonare Mącz, Vulg, Cn; clangere Mącz, Vulg; concrepare, percrepare, personare Mącz, Cn; resonare, tinnire Vulg, Cn; resultare Mącz; dare sonitum Vulg; consonare, increpare, reboare, recinere, recrepare, sonos efficere, fundere, reddere, tonare, tintinnire Cn (37) : HistAl H7v; Będą brzmieć narodowie [sonabunt populi] iáko huk wod zbierájących Leop Is 17/13, Ex 19/13; BibRadz Is 17/12, Eccli 45/10[11]; Oto ia wczynię słowo w Izráelu/ ktorego gdy kto słuchác będzie/ będą brzmieć obie wízy iego [Vulg: tinnient ambae aures eius 1.Reg 3/11] BielKron 62v, 62v; Sonare pingve et peregrinum dicuntur rudes Poétae, Grubo brzmieć/ nie wygárbowány yęzyk mieć. Mącz 402a, 55c, 68b [2 r.], 365c, 402a, 489b; Brzmiał Kościoł/ Fiat/ Fiat/ gdy z nich wołał káždy StryjWjaz C3, B2v, B4v, C4; Brzmią lutnie/ brzmią pińczalki KochPs 98; Krzyk/ huk różnych ięzykow/ broń z zbroią brzmi wízędzie StryjKron 642, 702; GrochKal 18; RybGęśli B, B3v; PaxLiz E3v.*

brzmieć z czego: pothim smokowie [...] y węzowie poczęli sie kwápic ku iezioru z wielkim xykánim/ ták iż oná wízytká ziemiá s xykánia ich brzmiała *HistAl H6*.

brzmieć przeciwko komu (2): *Leop 2.Par 13/12*; á Kápłáni iego [*Boga*] y trąby głośnie będą brzmiały przeciwko wam [*et sacerdotes eius et tubae vociferationis ad taratantarizandum contra vos*] *BibRadz 2.Par 13/12*.

brzmieć czym (2): tamo brzmią organy flodkimi glofy *OpecŻyw 3v. Cf Przysłowie*.

Przysłowie: Wolnością drudzy zowá/ Gdy glozn nie brzmi okowá *RybGęśli C4*.

Zwrot: »brzmieć w uszoch« (2): A ták tá stráfzliwa trábá słufznieby nam miała wítáwicznie brzmieć w wízoch náfzych *RejAp 74; RejPos 82v*.

Szereg: »brzmieć i nauczać«: á czćicie tego świętego/ ktory wkościele brzmi/ y náuczá *SkarŻyw 454*.

W przen (3) : Iáko ínstrument głupy náfthroiony/ Muśi szpetnie brzmieć/ tákże łeb szalony. *RejZwierc 214v*; Głofniey też Flákce lirá ftokroć twoiá brzmiała/ Gdy sie v Mecenála wdzięczná być poznála. *StryjWjaz A2v*.

Zwrot: »brzmieć jako srebro«: Abowiem Nauką bożą kościoł brzmi iako srebro *WróbŻolt V8*.

2. *Rozlegać się, dźwięczeć; być wymawianym, słyszonym (o wytworach dźwiękowych); sonare Mącz, Vulg, Cn; resonare Vulg, Cn; consonare, personare, reboare, tinnire, tintinnire, tonare Cn (72) :*

a. O głosie ludzkim w ogóle (68) : *GliczKsiąż* L; *Leop* *B2v; niekafzdy głos/ ale tylko ten który dobrze brzmi/ dobrą melodią czyni *KwiatKsiąż* I3; *Mącz* 281a, 402a; A zafię brzmiał niezgodliwy krzyk nieprzyjacioł *BudBib Sap* 18/10; *StryjKron* 702; Táka teraz po wielkim brzmi pálacu mowá. *SzarczRyt* D3v.

brzmieć od kogo (2): *RejAp* 50; Abowiem od was nie tylko brzmiało łowo w Mácedoniei y w Achaiiei *BibRadz* 1.*Thess* 1/8.

Zwroty: »brzmieć jako dzwonek« [szyk zmienny] (2): *OrzRozm* Q4; Ięzyk nagorfzy y nalepfzy członek/ Nacz gi obrociłz tám brzmi iáko dzwonek. *RejZwierc* 215v.

»brzmieć z ust«: Co też zacnie brzmiało z vft Pánłkich *RejPosRozpr* cv.

W przem (40) : *RejPs* 71v; że we wńzech kościelech po wńzem świecie nie inłza iedno tylko Apołtolłka wiárá y náuka brzmiała. *GrzegRóżn* H; *SarnUzn* G5 [2 r.]; *RejAp* 6v; łtąd ná wńzyłtki łtrony Brzmi głos twéy chwały niezáltánowiony. *KochPs* 30; *SkarŻyw* A2; A pokóy dobréy woléy ludziem niech brzmi wńzędzie. *SiebRozmyśl* F4v; Niech w tym kościele brzmi vftáwiczna muzyká wełela duchownego/ chwały Bożey y wzdychánia do Chryłtułá. *SkarKaz* 457a.

Zwroty: »brzmieć jako dzwonek«: Ktory [falsz] záwždy głośno brzmi iáko dzwonek w worze *RejWiz* 2v.

»brzmieć w sercu«: y niemogę zámilczec/ co vftáwicznie brzmi w fercu moim *OrzRozm* G2.

»brzmieć w uszoch, w uszach, w uszu, do uszu« [szyk zmienny] = *trwać w pamięci (28):* *KrowObr* 213; *Leop Cant* 2/14; O iáwniełz nam brzmi po ty czáły do vłzu náłznych thá śwíęta rádá iego *RejAp* 44v, BB, 5v, 11v, 22, 61v; A dla tego ty łłowá tu łą ná początku nam włpomienione/ ktoreby vftáwicznie iáko trábá w vłzoch náłznych brzmieć miály. *RejPos* 190v, 95, 104v, 108, 276, 321 (14); *RejZwierc* 261; Imo to/ záwždy brzmi okołó vchá Dobra otuchá. *KochPs* 20, 202; *BielSen* 11; *GórnTroas* 69; *LatHar* 79. Cf »brzmieć a krzyczeć«.

»w usciech brzmieć«: W usciech ich [heretyków] Chryłtus/ Evángelia/ y piłmo brzmi: á w łkutkách ich/ łwowlność y cíelełność *SkarŻyw* 59.

Szereg: »brzmieć a krzyczeć«: on głos wołáiący vftáwicznie brzmi á krzyczy w vłzoch náłznych: Stroycie pokutę *RejPos* 276.

a. O poszczególnych językach i ich elementach (15) : niewiem iáko tho w Polłkim ięzyku brzmieć będzie. *KochOdpr* A2; *SkarŻyw* 195; iák brzmi polłka mowá. *KołakSzczęł* Dv; *JanNKar* E2, Fv, F2, F2v [2 r.], F4v; bo iuz inacey/ s/ bñmi/ niłzli/ c *JanNKarKoch* F3, F3, G2 [2 r.], G3; W ięzyku/ powiáda/ Słowiánłkim/ ten dźwięk ca/ łcha/ łcá/ brzmi naiwięcéy. *JanNKarOrz* F3.

b. O różnych innych zjawiskach dźwiękowych (4) : Tárátántará wńzędzie brzmi/ á echo krzyczy *StryjWjaz* B3v.

Zwroty: »w uchu brzmieć« [szyk zmienny] (3): *SienLek* 71v; *RejPos* 194; Zadna Mufiká/ żadna pieśń przy biełiedzie Wdźięczniéy mu w vehu nie brzmi/ iáko bluźnienié Przeciów pánu *KochPs* 15. Cf *Szereg*.

Szereg: »brzmieć, zwięczeć albo szumieć«: Ale gdy wvchu brzmi/ zwięczy álbo łzumi: Lipieniowe łádło tám cíepłó wley *SienLek* 71v.

3. O treści i znaczeniu wypowiedzi i wyrazów (48) :

a. *Głosić, mówić, obwieszczać; zawierać określoną treść; loqui, praescribere, habere (continere) sententiam Cn (20)* : Pátrzze yáko fye łtym zgadza Confessio Auguštyná/ ktora ták brzmi *KromRozm I G3v*; Ale iáko dawno brzmia/ łtare przypowieści/ Przedłię ná cienkiew niči/ ten rozum niewieści. *RejZwierz 49v*; *KwiatKsiąż F2*; *BiałKat 23v*; Bo ták brzmia łłowá: Bierzcie/ iedzcie. *WujJudConf 241v*; *BudNT dv przedm*; *SkarJedn 300, 338*; á łwé wšytki łpráwy Ták łpráwuy/ iáko páńłkie brzmia włtáwy *KochPs 54, 59*; ktorež tho stronie obie, iak Decret Ie⁸⁰ Msci brzmiał przed prawem náłzym na wielki piątek stanáwłzy *ZapKościar 8, 17v, 21, 78v*; *SarnStat 216*.

brmieć co (1): Onyc to dwa zakony/ coby nam [*biskupi*] brmieć mieli/ Vłtáwicznie/ kiedyby/ prawdę mowić chcieli. *RejZwierz 104*.

Frazy: »jako słowo brzmi, jako słow(k)a brzmia« (4): poczta yelt ta myła panna w oczcu y matcze ycy yako łlowka zalozone brznią poczalam łyá w zyuoczye mey matky *PatKaz II 21*; Wyárá łámá przez fye bez włłech vczyńkow/ yáko tu łlowo bože brzmi/ zbawya nas *KromRozm I [H3]*, Mv; że nie inłzego ciála zá pokarm nam dał wzywać iedno tego/ ktore wydał zá nas ná śmierć/ iáko to łłowá brzmia łego *WujJudConf 255*.

b. *Oznaczać, znaczyć; sonare Mącz [co] (25)* : Sono [...] Aliquando idem quod significare, quid aliud sonant Evangelia, Co ynłzego brzmia łlbo známionuyá. *Mącz 402a*; Ale Grecłkie łłowá dáłeko inłzá rzecz brzmia/ to ielt włáwnie przekładaiać. *BudBib C2*; Bo imię kościelne nie brzmi rozerwania łle ziednoczenie. *SkarŻyw 92*.

a. *Oznaczać, znaczyć dosłownie, literalnie (22)* : *GrzegRóżn H3*; Bo to ielt [...] obyczay piłania Táiemnic w łęzyku żydowłkim/ gdzie iná rzecz brzmia łłowá/ á ina łie rzecz przez nie znáczy *SarnUzn C7v*.

Frazy: »jako słowa brzmia« (4): Nye ták to ma być prołto rozumiano / yáko łłowá brznią. *KromRozm I M2*; Drugye ták fye tež rozumye yáko łłowá brznią/ łle nád to ma iny wykład duchowny *KromRozm II m4v, m4v*; *CzechRozm 25*.

»jako (słowa listy *itp.* same) w sobie brzmia« (16): *KromRozm II 1v*; Lifty ná dożywoćie przes nas dáne ták iáko w łobie brzmia káždemu záchowamy. *UstPraw H2, H2*; *BielKron 206v*; Ad literam, Iáko słowá łamy w łobie brzmia. *Mącz 3b, 7a*; *RejAp BB6*; ktorych łłow żaden nie rozumie iáko łamy w łobie brzmia/ iákoby nam odćinąć kazał członki ciála náłzego. *RejPosWstaw [110²]*v; A to imię [!] Heneti/ iáko w łobie brzmi rozumie łie po Hebreiłku tułaiący *StryjKron 21*; *CzechEp 140*; *SarnStat 13, 52, 84, 99, 327, 765*. Cf *Szeregi*.

Szeregi: »brmieć i być napisanym« (4): PRzywileie połpolité y ofobliwé/ niemáia byđ wykládániem iákim ná inné rozumienié obracáne/ iedno ná to/ iáko w łobie brzmia/ y ták iáko w łobie łá nápiłané [*in alium quam sonant sensum verti JanStat 103*] *SarnStat 52 [idem]* 99, 327, 765.

»brmieć i obmawiać«: Státut Króla Alexándra Stryia náłzego ták ij wykládać y rozumieć náyduiemy/ iáko łłowá tego Státutu łámé w łobie brzmia/ y obmawiaia *SarnStat 84*.

c. *Nazywać się, być nazywanym, być wyrażanym; cluere Cn (3)* : *KromRozm III I2*; (*marg*) Bogowie pogáńłcy cudnie brzmia. (–) Báál/ pánuiącego znáczy/ Moloch Kroluiącego *GrzegRóżn I4 marg*; przeto mułiałem niegdzie rzecz rzeczá/ nie licząc łłow/ wyráźać/ a przedłię ná kraiu znáczyłem/ iáko włáwnie ona rzecz brzmi w Ebreyłkiem łęzyku. *BudBib b3v*.

4. *Słynąć, mieć rozgłos; cluere Cn (12)* : wtyd raz obrażony Naprawion iuż być nie może a brzmi na wże łrony *RejJóz Fv; RejWiz 99v, 100v; A łławá y zła y dobra iefth bárzo głośny dzwon/ á brzmi ná wżytki łrony łzyroko. RejZwierc 36v; Imię twé święté niechay brzmi wżędzie/ Niechay twéy chwały swiát pełen będzie. KochPs 106, 215; SkarKaz 578b.*

brzmieć czym: ktory [*Plato*] w Atenach był Miłtrzem/ á záwołány y dużym/ y ktorego náuká one Kollegia á łkoły Acádemie rzeczone brzmiały *Leop* *B2.

Zwroty: »brzmieć w uszach« [*szyk zmienny*] (3): *KochPs 144; KochTarn 75; Książát/ Krołow/ Monárchow/[...] Mędrców z przymioty łwemi/ w niczym nie vbyło. Brzmią práwie świežo w wżách/ y podziś dzień wżędzie. PaxLiz A3.*

»w uściech brzmieć«: [*pamięć królów polskich*] w wściech ludzkich záwždy brzmi [*per ora ac sermones hominum fertur*]/ y nápotym nigdv niebędzie zámilczána. *ModrzBaz [16]*.

5. *Sławić, chwalić, opiewać; tonare laudes Mącz [kogo, co] (3)* : Tonare laudes alicuius, Wyłoko kogo wychwałác/ brzmieć czyje chwały. *Mącz 458b; Ciebie/ o boże niezmierny/ Brzmieć będą moię wdzięczné łrony. KochPs 150, 103.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (20)* : Discrepo, Nieyednáko brzmie/ Niezgadzám łie *Mącz 68b, 68b, 235b, 402b [4 r.], 456b, 458b; Calag 405b; Clango – Brzmię. Calep 203a, 9a, 57a, 106a, 199b, 523b (10).*

Synonimy: 1. *bęczeć, brzęczeć, brzękać, dźwięczeć, zwonić*; 2. *dźwięczeć, rozlegać się, zwonić*; **b.** *chełścieć*; 3. **a.** *obmawiać, opiewać*; **b.** *znamionować*; 4. *słynąć*; 5. *rozślawiać, wychwalać*.

Formacja pochodna: *zabrzmieć*.

Cf **BRZMIĄCY, BRZMIENIE, SŁODKOBZMIĄCY, STRASZNOBRZMIĄCY**